

**P R Z E G L Ą D Z A C H O D N I O P O M O R S K I
R O C Z N I K X X X I I I (L X I I) R O K 2 0 1 8 Z E S Z Y T 2**

PIOTR MAJEWSKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział Nauk Humanistycznych
e-mail: majewski.p@wp.pl

**WYKSZTAŁCONY MUZEALNIK WE WSPÓŁCZESNYM MUZEUM
– PRÓBA DIAGNOZY STANU OBECNEGO I PERSPEKTYW ZMIAN**

Słowa kluczowe: muzeum, muzealnik, edukacja, uniwersytet

Keywords: museum, museologist / museum worker, education, university

Nazwany w tytule niniejszego artykułu problem zdaje się być jednym z kluczowych dla terażniejszości i przyszłości polskiego muzealnictwa. Drogą do jego właściwego zdiagnozowania, a następnie do wskazania konstruktywnych rozwiązań jest określenie relacji między najszerzej rozumianymi potrzebami sektora muzealnego w zakresie kształcenia kadr a aktualnym stanem oferty edukacyjnej, oferty przygotowywanej przez uniwersytety i szkoły wyższe, instytucje kultury oraz – rynek usług komercyjnych. Formułując diagnozy i poszukując rozwiązań, nie sposób uniknąć odpowiedzi na zasadnicze pytanie – czy dzisiejsze kształcenie, prowadzone w ramach różnych rodzajów i kierunków studiów oraz w innych formach odpowiada oczekiwaniom społecznym i potrzebom dzisiejszych muzeów, biorąc również pod uwagę historyczne konteksty funkcjonowania samych muzeów, jak również – ewoluujące w procesie historycznym zadania, przypisane muzealnemu posłannictwu¹.

¹ D. Folga-Januszewska, *Muzea w Polsce 1989–2008*, „Muzealnictwo” 2009, nr 50, s. 18–46.

Przeszłość jako inspiracja dla przyszłości

Historyczna perspektywa kształtowania się zawodu muzealnika, w szczególności w polskich warunkach, przydała temu zawodowi (jednak raczej w sferze samooceny środowiska niż *communis opinio*), walor zawodu wykonywanego w służbie wyższych wartości, podobnie jak w wypadku zawodu nauczyciela, lekarza, sędziego czy też posługi duchownego².

Muzealnicy, hołdując wyższym wartościom, (samo-)zobligowani zostali do pielęgnowania w swym profilu etycznym postawy gwarantującej podtrzymanie (trwanie) tradycji, wiedzy, dziedzictwa – w jego wymiarze materialnym i niematerialnym. Przyjęcie tego prymarnego założenia spowodowało, że pokolenia muzealników, doświadczane kolejno okresem zaborów, okropnościami wieku totalitaryzmów, czy też, zachowując stosowne proporcje, perypetiami *dziecięcego wieku* demokracji (np. skutkami reformy samorządowej z 1999 r.), konsekwentnie występowały i często nadal występują w defensywnej postawie wobec władzy jako takiej, także z demokratycznym mandatem³.

Ewolucyjny rozwój muzeów – jako instytucji – kolejno przydawał osobom w nich zatrudnionym nowych specjalności – standaryzacja procedur, specjalizacja zawodów i stanowisk pracy stawały się czymś naturalnym, gdy, począwszy od epoki Oświecenia, muzea zaczęły łączyć funkcje gromadzenia dóbr kultury i natury, szerzenia oświaty i kultury z zadaniami wychowawczymi i patriotycznymi, przy jednoczesnym zachowaniu roli instytucji naukowych. W bliższych nam czasach do tych obowiązków doszła potrzeba tworzenia zrozumiałej dla każdego z osobna narracji. Stały się więc muzea wielobranżowymi zakładami pracy⁴. Wobec zatrudnionych w nich ludzi zwykło się również formułować bardzo szerokie wymagania kwalifikacyjne – wykształcenie uniwersyteckie w zakresie dyscypliny reprezentowanej przez dane muzeum, uzupełnione wiedzą specjalistyczną, muzeologiczną, uzyskaną dzięki praktyce i studiom w placówkach zagranicznych, nie wspominając o istotnych w każdej profesji wymaganiach natury

² D. Folga-Januszewska, *Muzealnik. Zawód, profesja czy powołanie?*, w: *I Kongres Muzealników Polskich*, red. M. Wysocki, Warszawa 2015, s. 57–64.

³ J. Trupinda, *Nowoczesny muzealnik. Jakich kadr potrzebują muzea?*, w: *I Kongres Muzealników...*, s. 177.

⁴ Tamże, s. 175, 176.

moralnej⁵. Historycznie uformowany muzealnik jest więc człowiekiem wielu talentów i miłośnikiem wielu Muz zarazem...

Na marginesie warto przypomnieć, iż nazwa „muzealnik”, kumulująca zawodową samoświadomość muzealnej profesji, jest stosunkowo świeżej daty. To dopiero przepisy *Ustawy o muzeach* z 1996 roku nazwały językiem legislacji tę kategorię zawodową. Jak każdy termin prawny, także i ten pozostawił wątpliwości interpretacyjne – gdzie są granice zawodu muzealnika, czy należy doń zaliczać także zatrudnionych w muzeach konserwatorów, archiwistów, dokumentalistów, edukatorów, inwentaryzatorów⁶? Dyskusje o granicach pojęcia „muzealnik” nie zostały w polskim środowisku muzealnym zakończone i nadal wywołują wiele emocji. Niezależnie od tego, jak zostaną rozstrzygnięte w ramach możliwych zmian ustawy o muzeach (piszący te słowa jest zwolennikiem zaliczania do kategorii „muzealnik” wszystkich pracowników, wykonujących wszystkie zadania muzeów, opisane w artykule 2 obowiązującej ustawy o muzeach), nie zmienia to faktu, że wszyscy pracujący w muzeach potrzebują kształcenia ustawicznego⁷.

Statystyka jako źródło wiedzy o... targacie

Warto postawić sobie pytanie, jak znacząca jest tzw. grupa docelowa, do której kierowana jest oferta kształcenia współczesnych uniwersytetów, szkół wyższych, instytucji kultury, czy też – sektora prywatnego. Dane Głównego Urzędu Statystycznego, The European Group on Museum Statistics, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, czy też Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów mówią, że w polskich muzeach wszystkich typów zatrudnionych jest na umowę o pracę ok. 15 tys. osób płci obojga, z czego 2/3 pracuje w muzeach, których organizatorem są władze samorządowe różnych szczebli.

⁵ A. Murawska, *Zawód „muzealnik”. Spojrzenie okiem historyka*, „*Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich*” 2015, t. II, s. 67–77.

⁶ J. Trupinda, *Nowoczesny muzealnik. Jakich kadr potrzebują muzea?*, w: *I Kongres Muzealników...*, s. 179.

⁷ D. Folga-Januszewska, *Muzealnik – kurator, ale i menedżer. Nowe zadania stojące przed muzealnikami a zmiany systemu kształcenia i awansu kadr muzealnych*, w: *I Kongres Muzealników...*, s. 224–225; P. Jaskanis, *Nowe zadania, te same kadry. Zapisy Ustawy o muzeach w świetle obecnej praktyki muzealnej*, w: *I Kongres Muzealników...*, s. 108.

Do powyższej liczby wypada doliczyć ok. 11 tys. osób zatrudnionych na umowy zlecenia, umowy o dzieło oraz – jako jednoosobowe podmioty gospodarcze. Całość uzupełnia niemal 2 tys. osób określanych mianem wolontariuszy. Około 40% ze wskazanej wyżej grupy (28 tys. osób) to pracownicy i współpracownicy, realizujący tzw. merytoryczne zadania muzeów, określone w art. 2 ustawy o muzeach, wypełniających więc, w rozszerzonej interpretacji, znaczenie słowa „muzealnik”⁸. Oszacowana wyżej grupa, zważywszy na potrzebę ustawicznego kształcenia, jest stałym odbiorcą oferty edukacyjnej w sferze muzeologii i praktycznego muzealnictwa.

Powyższą grupę należy uzupełnić o tych, którzy muzealnikami nie są, a w przewidywalnym czasie powinni nimi zostać. Nowo budowane muzea, w szczególności te, zwane narracyjnymi, potrzebują ludzi, dzięki którym zostanie wypełniony zakres aktywności tych muzeów. Tzw. stare muzea stoją natomiast przed wielkim wyzwaniem, jakim jest „luka” pokoleniowa, związana z osiągnięciem wieku emerytalnego przez znaczącą liczbę ich pracowników; autor artykułu szacuje na podstawie analiz własnych, że problem ten dotyczy, w przypadkach różnych muzeów, od 10% nawet do 40% zatrudnionych w nich osób. W skali sektora muzealnego wielkość tę można szacować ostrożnie na ok. 15% osób zatrudnionych w muzeach, realizujących zadania opisane w art. 2 ustawy o muzeach. Polskie muzea czekają na wykształcenie osób, którzy ww. lukę pokoleniową wypełnią.

Akademickie oferty kształcenia

„Muzeologia” – dziedzina, traktowana jako specjalizacja – stała się z czasem jednym z bardziej rozległych zakresów badań – na styku humanistyki, nauk ścisłych, inżynierii i nauk przyrodniczych, obejmując obszary: historyczno-opisowy, strukturalno-informacyjny, działań służących zabezpieczeniu zbiorów, prawno-ekonomiczny, badania rozwoju edukacji i działań społecznych (pełniąc przy tym funkcje terapeutyczne i resocjalizacyjne), badań nad tworzeniem modeli przestrzenno-czasowych, jednocząc wiele tradycyjnych gałęzi nauki, poczynając od historii, historii kultury, przez ekonomię, prawo, architekturę, urbanistykę, medioznawstwo, wypełniając więc kompletnie ogród nauk i sztuk wszelakich...⁹

⁸ P. Majewski, K. Figiel, *Muzea*, „Rocznik Kultury Polskiej” 2016, t. 1, s. 51–56; *Muzea w Polsce. Raporty na podstawie danych z projektu „Statystyka muzeów” (2013–2015)*, Warszawa 2016, wszędzie.

⁹ D. Folga–Januszewska, A. Rottermund, *Studia w zakresie muzeologii i muzealnictwa na wyższych uczelniach w Polsce a światowe standardy nauczania muzeologii*, „Muzealnictwo” 2009, nr 50, s. 47–48.

Tego rodzaju niepozbawione „wszechogarniających” ambicji studia funkcjonują i cieszą się zainteresowaniem studentów w Europie (Czechy, Finlandia, Francja, Grecja, Wielka Brytania), USA, Japonii, Chinach, Kanadzie już od ponad 30 lat¹⁰.

Poczynając od roku akademickiego 2011/2012 Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów publikuje *Wykaz studiów skierowanych do muzealników i osób związanych z muzealnictwem*, aby także w ten sposób ułatwić zainteresowanym dostęp do aktualnej oferty uczelni wyższych w Polsce. W roku akademickim 2016/2017 – wykaz ten zawierał 34 pozycje, na które składają się kierunki studiów (I i II stopnia, podyplomowe) oraz specjalizacje.

Miasto	Uczelnia	Kierunek/ specjalizacja	Jednostka administracyjna	Rodzaj studiów
1	2	3	4	5
Bydgoszcz	Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	zarządzanie instytucjami kultury	Katedra Informacji Naukowej i Bibliologii, Wydział Administracji i Nauk Społecznych	studia podyplomowe
	Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	zarządzanie dziedzictwem kulturowym i ochrona zabytków	Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych, Wydział Humanistyczny	studia I i II stopnia stacjonarne i niestacjonarne
	Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy	zarządzanie kulturą	Centrum Kształcenia Podyplomowego i Szkoleń	studia podyplomowe
Gdańsk	Uniwersytet Gdański	ochrona dziedzictwa kulturowego regionu Morza Bałtyckiego	Wydział Historyczny	studia podyplomowe (wsp. NIMOZ)
Kalisz	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza	ochrona dóbr kultury	Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu	studia I i II stopnia stacjonarne i niestacjonarne
Katowice	Uniwersytet Śląski w Katowicach	podypl. studia historii sztuki	Wydział Nauk Społecznych, Zakład Historii Sztuki	studia podyplomowe specjalności: menadżer kultury i organizator wystaw, nauczyciel, muzealnik

¹⁰ Tamże, s. 48.

1	2	3	4	5
Kraków	Międzynarodowe Centrum Kultury, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	Akademia Dziedzictwa, studia podypl. z zakresu zarządzania dziedzictwem kulturowym	Międzynarodowe Centrum Kultury, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	studia podyplomowe
	Uniwersytet Jagielloński	podypl. studia muzeologiczne	Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Wydział Historyczny	studia podyplomowe
	Uniwersytet Jagielloński	ochrona dóbr kultury	Instytut Historii Sztuki	studia I stopnia, stacjonarne - od roku akademickiego 2016/2017 studia II stopnia z zakresu ochrony dóbr kultury i muzealnictwa
	Uniwersytet Jagielloński	historia sztuki	Instytut Historii Sztuki	studia II stopnia, stacjonarne, specjalności: kuratorska i ochrona dóbr kultury
	Uniwersytet Jagielloński	podypl. studia z zakresu zarządzania kulturą	Katedra Zarządzania Kulturą; Instytut Kultury; Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej	studia podyplomowe
	Uniwersytet Jagielloński	zarządzanie kulturą i mediami	Instytut Kultury; Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej	studia I i II stopnia, stacjonarne i niestacjonarne
	Uniwersytet Jagielloński	nowoczesne techniki analityczne dla konserwacji obiektów zabytkowych	Wydział Chemii	studia podyplomowe
	Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie	ochrona dóbr kultury	Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego	studia I stopnia, stacjonarne
	Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie	historia sztuki – studia uzupełniające magisterskie z modułem muzealnictwo	Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego	studia uzupełniające magisterskie
Lublin	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	podypl. studia muzealnicze	Instytut Kulturoznawstwa	studia podyplomowe

1	2	3	4	5
Opole	Uniwersytet Opolski	edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych – specjalność: kurator sztuki	Instytut Sztuki	studia II stopnia, stacjonarne i niestacjonarne
	Uniwersytet Opolski	ochrona dziedzictwa kulturowego	Instytut Historii, Wydział Historyczno-Pedagogiczny	studia I stopnia, stacjonarne i niestacjonarne
Pułtusk	Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor	historia – specjalność archiwalno-muzealna	Wydział Historyczny	studia I i II stopnia, stacjonarne i niestacjonarne
Rzeszów	Uniwersytet Rzeszowski w Rzeszowie	muzeologia	Instytut Archeologii	studia I i II stopnia stacjonarne
Szczecin	Uniwersytet Szczeciński	historia – specjalizacja muzealnictwo z bronioznawstwem	Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych, Wydział Humanistyczny	studia II stopnia stacjonarne
Toruń	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	ochrona dóbr kultury	Wydział Sztuk Pięknych, Zakład Konserwatorstwa, Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa	studia I i II stopnia stacjonarne i niestacjonarne; specjalności: konserwatorstwo, zabytkoznawstwo i muzealnictwo
	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	konserwacja i restauracja dzieł sztuki	Wydział Sztuk Pięknych	jednolite studia magisterskie
	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	studia podypl. w zakresie ochrony i zarządzania kolekcją muzealną	Wydział Sztuk Pięknych, Zakład Konserwatorstwa, Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa	studia podyplomowe
Warszawa	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	zarządzanie dziedzictwem kulturowym	Instytut Archeologii, Wydział Nauk Historycznych i Społecznych	studia I stopnia stacjonarne
	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	ochrona dóbr kultury i środowiska	Wydział Nauk Historycznych i Społecznych	studia I stopnia, stacjonarne
	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	kulturoznawstwo – specjalność muzeologia; filologia klasyczna – specjalność muzeologia	Wydział Nauk Humanistycznych	studia I i II stopnia stacjonarne
	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	muzeologia	Wydział Nauk Humanistycznych	studia I stopnia

1	2	3	4	5
	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	kulturoznawstwo – specjalność zarządzanie kulturą	Wydział Nauk Humanistycznych	studia I i II stopnia stacjonarne i niestacjonarne
	Uniwersytet Warszawski	podypł. studia muzealnicze	Instytut Historii Sztuki, Wydział Historyczny	studia podyplomowe
	SWPS Uniwersytet	projektowanie doświadczeń – architektura, design, komunikacja	SWPS Uniwersytet Humanistyczno-społeczny	studia podyplomowe
Wrocław	Szkoła Wyższa Rzemiosł Artystycznych i Zarządzania we Wrocławiu	ochrona dóbr kultury – specjalność: konserwacja i restauracja dzieł sztuki	Wydział Rzemiosł Artystycznych	studia I stopnia stacjonarne i niestacjonarne, specjalność: konserwacja i restauracja dzieł sztuki
	Dolnośląska Szkoła Wyższa	pedagogika – specjalność animacja kultury i edukacja muzealna	Wydział Nauk Pedagogicznych	studia I stopnia
Zielona Góra	Uniwersytet Zielonogórski	kulturoznawstwo	Wydział Humanistyczny	studia I stopnia stacjonarne

Pozaakademickie oferty kształcenia

Oferta uczelni wyższych uzupełniana jest ofertą szkoleniową instytucji kultury, w tym – nadzorowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wypada wspomnieć – *pro domo sua* – o szkoleniach organizowanych przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, dotyczących wszystkich sfer ustawowej działalności muzeów, spełniającej się w formie ok. 40 różnego typu szkoleń rocznie, z których korzysta w tym samym czasie ok. 1000 osób. Jest to obecnie najbogatsza oferta kształcenia w tej dziedzinie w Polsce, oferowana przez państwową instytucję kultury. Warto jednak w tym kontekście wspomnieć o działalności szkoleniowej realizowanej przez muzea państwowe (projekt *Akademia Zarządzania Muzeum*, realizowany w przeszłości przez Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie) i samorządowe, inne instytucje kultury i organizacje pozarządowe (np. Fundacje: „Audiodeskrypcja”, „Kultura bez Barier”, „Polska bez Barier”, „Synapsis”, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym).

Dopełnieniem aktywności wyższych uczelni, instytucji kultury i organizacji pozarządowych, jest oferta komercyjna. By pozostać w zgodzie z regułami wolnej konkurencji, wypada zatrzymać się na konstatacji, że... powinna się ona bronić sama.

Diagnozy i rekomendacje

1. Nie sposób nie zauważyć, odwołując się również do doświadczenia własnego, że oferta programowa studiów muzealnych w Polsce nie jest wystarczająca, zaś jej poziom – nie zawsze satysfakcjonujący. Pamiętajmy, że system kształcenia w Polsce nie jest nastawiony wyłącznie na podnoszenie jakości kształcenia, lecz także na utrzymanie etatów pracowników naukowych zatrudnionych na uczelniach – problemem jest też niemożność zaproponowania wysoko kwalifikowanym osobom spoza tego grona satysfakcjonujących warunków finansowych; trudno się więc dziwić, iż lukę tę wypełniają podmioty komercyjne.
2. Mankamentem, istotnym, ale łatwiejszym do korekty niż opisany w punkcie 1, jest zbyt ograniczona współpraca uczelni wyższych z muzeami, szczególnie w zakresie praktyk studenckich i staży.
3. Czynnikiem pozytywnym w dobie wspomnianego wyżej demograficznego niżu jest „elitarność” studiów muzeologicznych, co pozwala (w małych stosunkowo grupach zajęciowych) na odbudowanie tradycyjnej uniwersyteckiej relacji mistrz–uczeń.
4. Na pytanie o optymalny typ studiów muzealnych w procesie kształcenia pracownika muzeum wypada odpowiedzieć, że powinny nadal dominować studia podyplomowe, natomiast studia I i II stopnia winny być traktowane jako dodatkowy kierunek, także ze względu na wymogi rynku pracy („integralny” muzealnik, w opinii piszącego te słowa, to potencjalny bezrobotny).
5. Rekomendacją skierowaną do organizatorów muzeów jest potrzeba przyznawania dotacji celowych, wspierających organizację studiów (w szczególności podyplomowych); np. w latach akademickich 2015/2016–2016/2017, dzięki dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Uniwersytet Gdański, Narodowe Muzeum Morskie oraz Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów zostały partnerami przy realizacji studiów podyplomowych *Ochrona dziedzictwa kulturowego państw regionu Morza Bałtyckiego*. Ten cenny precedens, przełamujący schematy tzw. Polskiej resortowej, zasługuje na rozwinięcie, np. w formie specjalnego programu grantowego, do którego mogłyby

aplikować zainteresowane tego rodzaju wsparciem finansowym uczelnie wyższe oraz instytucje kultury. Dopełnieniem powyższego rozwiązania winno być stworzenie skierowanego do studentów i pracowników muzeów systemu dofinansowania studiów i szkoleń (wzorem tego typu rozwiązań może być Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego *Edukacja kulturalna*, czy też program pilotażowy Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów *Otwarty Świat*, realizowany w 2016 r.).

6. Spełnienie powyższych rekomendacji wymagałoby ściślejszej współpracy zainteresowanych resortów, wydaje się jednak, że w roku Narodowego Kongresu Nauki (wrzesień 2017) nie jest to oczekiwanie nie do spełnienia.
7. W odniesieniu do oferty pozaakademickiej, wyzwaniem pozostaje ciągle zbyt mała liczba bezpłatnych szkoleń dla pracowników muzeów; wspomniany Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, aby zaspokoić bieżące potrzeby środowiska muzealnego w zakresie szkoleń, co zasygnalizowano w tzw. ankietach ewaluacyjnych, powinien obejmować swymi szkoleniami nie 1000, a co najmniej 2 tys. osób rocznie; do tej samej kategorii oferty muzealniczej edukacji odnosi się postulat większego zachęcenia do udziału w niej przedstawicieli kadry zarządzającej (wedle danych szacunkowych w latach 2011–2016 odsetek tej kategorii uczestników szkoleń Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów wzrósł od wymiaru promilowego do ok. 15%).

Rekomendacją końcową i kluczową jest podniesienie rangi wymogów kwalifikacyjnych w konkursowych i pozakonkursowych (zawsze jednak transparentnych) procedurach obsadzania stanowisk kierowniczych różnych szczebli w instytucjach kultury. Zdobywanie wiedzy, poza zaspokojeniem potrzeb intelektualnych, nosi wszak wymiar życiowego pragmatyzmu. Nie ma lepszego zwieńczenia naszych krętych ścieżek kształcenia jak satysfakcjonująca intelektualnie i materialnie praca z przekonaniem o jej wypełnianiu *pro publico bono*.

Bibliografia

- Barańska K., *Muzeum w sieci znaczeń. Zarządzanie z perspektywy nauk humanistycznych*, Kraków 2013.
- Borusiewicz M., *Nauka czy rozrywka? Nowa muzeologia w europejskich definicjach muzeum*, Kraków 2012.

- Edukacja muzealna. Antologia tłumaczeń*, red. M. Szelaąg, J. Skutnik, Poznań 2010.
- Edukacja muzealna w Polsce. Sytuacja, kontekst, perspektywy rozwoju. Raport o stanie edukacji muzealnej w Polsce*, Warszawa 2012.
- Folga-Januszewska D., *Muzealnik. Zawód, profesja czy powołanie?*, w: *I Kongres Muzealników Polskich*, red. M. Wysocki, Warszawa 2015, s. 57–64.
- Folga-Januszewska D., *Muzealnik – kurator, ale i menedżer. Nowe zadania stojące przed muzealnikami a zmiany systemu kształcenia i awansu kadr muzealnych*, w: *I Kongres Muzealników Polskich*, red. M. Wysocki, Warszawa 2015, s. 221–225.
- Folga-Januszewska D., *Muzeum: fenomeny i problemy*, Kraków 2015.
- Folga-Januszewska D., Rottermund A., *Studia w zakresie muzeologii i muzealnictwa na wyższych uczelniach w Polsce a światowe standardy nauczania muzeologii*, „*Muzealnictwo*” 2009, nr 50, s. 47–56.
- Funkcje muzeum współcześnie. Wyzwania i interpretacja oferty muzealnej*, red. J. Hochleitner, W. Połom-Jakubowicz, Malbork 2015.
- Jaskanis P., *Nowe zadania, te same kadry. Zapisy Ustawy o muzeach w świetle obecnej praktyki muzealnej*, w: *I Kongres Muzealników Polskich*, red. M. Wysocki, Warszawa 2015, s. 101–111.
- Jaskanis P., *Test wielu luster. W kierunku muzeum jutra*, w: *I Kongres Muzealników Polskich*, red. M. Wysocki, Warszawa 2015, s. 147–160.
- Kranz T., *Edukacja historyczna w miejscach pamięci. Zarys problematyki*, Lublin 2009.
- Linetty J., *Początki kolekcjonerstwa i muzealnictwa w Wielkopolsce*, „*Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Muzeów Wielkopolskich*” 2014, t. I, s. 18–45.
- Majewski P., *Muzea – potrzeba polityki pamięci*, w: *Historia Polski od-nowa. Nowe narracje historii i muzealne reprezentacje przeszłości*, red. R. Kostro, K. Wóycicki, M. Wysocki, Warszawa 2014, s. 115–117.
- Majewski P., Figiel K., *Muzea*, „*Rocznik Kultury Polskiej*” 2016, t. I, s. 51–56.
- Misiak J., *Muzeum jako instytucja usługowa*, w: *Raport o stanie edukacji muzealnej. Suplement*, cz. 1, red. M. Szelaąg, Kraków 2014.
- Murawska A., *Zawód „muzealnik”. Spojrzenie okiem historyka*, „*Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich*”, 2015, t. II, s. 67–77.
- Muzea i uczenie się przez całe życie – podręcznik europejski*, Warszawa 2013.
- Muzea w Polsce. Raporty na podstawie danych z projektu „Statystyka muzeów” (2013–2015)*, Warszawa 2016.
- Nadolska-Styczyńska A., *Być muzealnikiem: pytanie o tożsamość zawodową?*, „*Rocznik Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu*” 2011, nr 2, s. 48–64.
- Niezabitowski M., *Czy muzeum potrzebuje nowej definicji?*, w: *I Kongres Muzealników Polskich*, red. M. Wysocki, Warszawa 2015, s. 35–46.
- Piotrowski P., *Muzeum krytyczne*, Poznań 2011.

- Szczerski A., *Kontekst, edukacja, publiczność – muzeum z perspektywy „Nowej Muzeologii”*, w: *Muzeum sztuki. Antologia*, red. M. Popczyk, Kraków 2005, s. 335–344.
- Traba R., *Epoka muzeów? Muzeum jako medium, muzeum jako mediator*, w: *I Kongres Muzealników Polskich*, red. M. Wysocki, Warszawa 2015, s. 47–56.
- Trupinda J., *Nowoczesny muzealnik. Jakich kadr potrzebują muzea?*, w: *I Kongres Muzealników Polskich*, red. M. Wysocki, Warszawa 2015, s. 175–183.
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, Dz. U. 1997, nr 5, poz. 24, z późn. zm.
- Waltoś S., *Misja, etyka, wartości. Pytania o wartościotwórczą rolę muzeów*, w: *I Kongres Muzealników Polskich*, red. M. Wysocki, Warszawa 2015, s. 25–34.
- Żygulski Z., *Muzea na świecie*, Warszawa 1982.

ABSTRAKT

Problem określony w tytule niniejszego artykułu może być potraktowany jako jeden z kluczowych, tak w perspektywie współczesnego, jako też – rozwijającego się sektora muzealnego w Polsce. Edukacja muzealnego personelu (z uwzględnieniem specjalizacji kuratorskiej, konserwatorskiej, inwentaryzatorskiej, edukatorskiej i innych) traktowana jest przez organizatorów muzeów (w tym Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz władze samorządowe) jako jeden z najważniejszych czynników, determinujących rozwój dziedziny kultury, jaką jest muzealnictwo, a zarazem jedną z możliwych blokad, które ów rozwój mogą zakłócić. W podjętym w niniejszym artykule procesie ewaluacji zależności między dostępną ofertą a oczekiwaniami muzealnych środowisk wzięto pod uwagę: historyczny oraz prawny kontekst zawodowej kategorii „muzealnik”, szczególnie w kontekście polskim, zasób danych statystycznych, opisujących liczebność osób zatrudnionych w muzeach oraz z muzeami współpracującymi, a także zmiany w tej kategorii zawodowej, w końcu zaś ofertę kształcenia skierowaną do polskich muzealników, przede wszystkim przez szkolnictwo wyższe oraz działające na rzecz muzealnictwa instytucje kultury. Podsumowaniem artykułu są rekomendacje dotyczące możliwych korekt w istniejącym systemie kształcenia muzealników w Polsce.

**AN EDUCATED MUSEOLOGIST / MUSEUM WORKER IN THE MODERN MUSEUM,
AN ATTEMPT TO ASSESS THE PRESENT STATE
AND THE PROSPECTS FOR CHANGES**

ABSTRACT

The problem indicated by the title of the present article can be seen as one of the most important in relation to the Polish present-day museum sector and its future. The education of museum staff (including all specialisations, such as curators, conservators, inventors, educators and so on) is identified by museum organisers (e.g. the Ministry of Culture and National Heritage or the local authorities) as one of the most important factor that determines the development of this sector of culture and one of the possible blockades in the above mentioned process. In the process of evaluation the relations between the educational offer and the museum ‘demand’ for specialists were analysed in the following way: historical and legal context of the category ‘museum professional’, especially in the Polish context, statistical data connected with the ‘target’, which means the current and future amount of the museum workers (co-workers) and finally a precisely presented offer prepared by the Polish university system and the sector of cultural institutions (source of the data: the National Institute of Museology and Preservation of Collections). The above presented examinations and analyses are concluded in the form of series diagnoses and recommendations which could be treated as a kind of correction in the currently functioning system of education of museum workers.